

Rapportage Preventie met Gezag

AANPAK GEORGANISEERDE, ONDERMIJNENDE JEUGDCRIMINALITEIT

Preventie met Gezag

Met het programma Preventie met Gezag is het doel om te voorkomen dat jongeren van 8 tot en met 27 jaar in de criminaliteit terecht komen, daar verder in afglijden of doorgroeien. Samen met partners wordt langjarig ingezet op een samenhangende aanpak die uitgaat van kansen bieden en grenzen stellen.

Dat gebeurt door met focus te investeren in de meest kwetsbare gebieden in Nederland, waar de risico's het grootst zijn. Jeugdcriminaliteit is de afgelopen jaren gedaald in Nederland. Maar helaas is niet overal sprake van een daling. Jeugdcriminaliteit concentreert zich nu in bepaalde wijken. Het perspectief op een stabiel en voorspoedig leven kan door een opeenstapeling van problemen voor jongeren in deze wijken uit het zicht verdwijnen. Deze jongeren zien in hun directe omgeving de verlokkingen van het snelle criminele geld, komen sneller in aanraking met verkeerde voorbeeldfiguren en hebben soms te maken met een flink aantal uitdagingen in hun (thuis)situatie. Daardoor lopen zij meer risico om in de criminaliteit te belanden.

Preventie met Gezag is een preventieaanpak met balans tussen preventie en repressie. Zorg, hulp en het bieden van (zelf)vertrouwen wordt gecombineerd met het stellen van grenzen. Om dat te bereiken wordt de inzet versterkt van justitiële partners als de politie, het

Openbaar Ministerie, de Raad voor de rechtspraak, (jeugd)reclassering, de Raad voor de Kinderbescherming en de Zorg- en Veiligheidshuizen. Zo worden jongeren beschermd en worden tegelijkertijd criminele netwerken hun uitvoeringskracht ontnomen.

Inmiddels doen 27 gemeenten mee met de structurele aanpak. In 19 gemeenten is deze aanpak ook aangesloten op het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, een bredere aanpak van achterstanden, waarbij ook de inzet van de ministeries van SZW, OCW, VWS en BZK bijdraagt aan preventie.

De eerste 15 gemeenten hebben in 2022 hun plannen ontwikkeld, 2023 was een opstartjaar waarin gemeenten al werkende weg de aanpakken hebben aangescherpt. Deze voortgangsrapportage laat zien waar zij in 2023 mee aan de slag zijn gegaan. 12 gemeenten hebben in 2023 hun aanvraag ingediend en hun plannen komen vanaf 2024 tot uitvoering.

Ook voor kleinere gebieden met urgente en relatief ernstige uitdagingen op het terrein van jeugdcriminaliteit is er aandacht. Zo op basis van objectieve data geselecteerde gemeenten krijgen in 2024 een impuls voor de lokale preventieve aanpak. De voortgang van deze aanvullende gemeenten wordt meegenomen in de monitor en rapportage van 2025.¹

Deze rapportage is gebaseerd op informatie die bij de gemeenten op moment van uitvraag (1 maart 2024) beschikbaar was en geeft inzicht in de interventies die met Preventie met Gezag extra worden ingezet bovenop de bestaande lokale initiatieven. Elke gemeente investeert in een palet aan interventies en maatregelen. In deze rapportage is per gemeente één voorbeeld uitgelicht.

Lerende aanpak

Preventie met Gezag is een lerende aanpak. Door inzichten uit verschillende data en wetenschappelijke bronnen te combineren ontstaat op de lange termijn steeds meer zicht op de voortgang en mogelijke impact van de aanpak. Daarom worden alle (nieuwe) wetenschappelijke overkoepelende en lokale onderzoeken en evaluaties geïnventariseerd. Dit geeft inzicht in de effectiviteit van verschillende interventies. Door de aanpakken goed te monitoren wordt vervolgens meer bekend over de status en het bereik van deze interventies. De geleerde lessen worden vervolgens weer verspreid,

bijvoorbeeld via lerende netwerken. Niet alleen aan de deelnemende gemeenten, maar ook aan de andere gemeenten en partners.

Lerende netwerken

Binnen lerende netwerken komen verschillende partners uit zowel het zorg-, sociaal als veiligheidsdomein bij elkaar om samen te reflecteren op actuele problematiek en mogelijke oplossingen. Zo zijn er lerende netwerken op onderwerpen als school en veiligheid, specialistisch jongerenwerk, criminele families, monitoring en gezag.

Onderscheid in vijf thema's

Preventie met Gezag richt zich op jongeren in kwetsbare posities. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het bij deze doelgroep in de aanpak van criminaliteit cruciaal is om in te zetten op het verlagen van risicofactoren en het versterken van beschermende factoren. Deze risico- en beschermende factoren zijn onder te verdelen in vijf thema's: onderwijs, werk en inkomen, persoonlijke en psychologische ontwikkeling, het sociale netwerk en criminaliteit en re-integratie. De kans op ingroei in de criminaliteit neemt extra toe zodra jongeren problemen hebben op meerdere risicofactoren.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 28 741, nr. 113.

Onderwijs

Het volgen van onderwijs en beschikken over een startkwalificatie zijn voor jongeren in kwetsbare posities belangrijke beschermende factoren. Daarom is het cruciaal voor de preventieaanpak dat jongeren veilig en goed onderwijs kunnen volgen. Voor sommige jongeren betekent dat extra aandacht en begeleiding. Daarmee kunnen ze hun talenten beter ontwikkelen en kan ernstig verzuim worden tegengegaan. Een mogelijk belangrijke rol voor de school is om risicogedrag vroeg te signaleren. Kinderen en jongeren kunnen in overleg met ouders/verzorgers dan worden doorverwezen naar passende ondersteuning.

- In 2023 hebben drie gemeenten extra ingezet op de aanpak van schoolverzuim, met als doel om jongeren hun startkwalificatie te laten halen. In totaal doen in die gemeenten nu 431 jongeren mee aan deze aanpak.
- Je veilig kunnen voelen, is een belangrijke voorwaarde om jezelf te kunnen ontplooien. Gemeenten hebben daarom verschillende initiatieven ondernomen die ervoor zorgen dat jongeren veilig naar school kunnen. Twee gemeenten sloten in het kader van Preventie met Gezag veiligheidsconvenanten af met in totaal 12 verschillende scholen. Binnen deze convenanten maken scholen samen met partners uit het sociale en veiligheidsdomein afspraken over de veiligheid op school. Daarnaast worden 44 scholen in Eindhoven ondersteund bij veiligheidsvraagstukken via een laagdrempelig digitaal overleg.

- Wanneer jongeren grensoverschrijdend gedrag vertonen, is het cruciaal dat dit vroegtijdig wordt aangepakt. Zo kan erger worden voorkomen. In Nieuwegein versterkt Halt de ondersteuning en signalering op twee scholen met het Halt-spreekuur, waar 33 leerlingen naar zijn doorverwezen na een grensoverschrijdend incident. Door met de leerling te reflecteren op een incident, zoals het vernielen van spullen, een vechtpartij of de leraar uitschelden, en zijn of haar sociale vaardigheden te versterken, leren jongeren hoe ze in soortgelijke gevallen *andere* keuzes kunnen maken. Ook kan een schorsing worden voorkomen, zodat het kind geen onderwijs mist. In totaal wordt met Preventie met Gezag in zes gemeenten op 18 scholen dit Halt-spreekuur ingezet.
- In vier gemeenten zijn op scholen met veel veiligheidsincidenten bij elkaar 109 docenten getraind om (de signalen van) grensoverschrijdend gedrag herkennen. Zo zet een van de gemeenten in op de Aggression Replacement Training, een door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) erkende gedragsinterventie gericht op agressieproblematiek.
- In Heerlen worden docenten op de basisschool met de interventie 'De Preventieve Leerkracht' getraind in het herkennen en kunnen handelen bij zorgelijke signalen bij leerlingen.

Aandacht voor online domein

Binnen meerdere thema's speelt het online domein een toenemende rol. Daarom worden er weerbaarheidstrainingen georganiseerd voor jongeren én professionals die continu online zijn. De trainingen maken jongeren online weerbaarder en helpen professionals om jongeren online beter te ondersteunen. 22 jongerenwerkers zijn nu getraind op het online werken en bereiken van jongeren.

Werk en inkomen

Jongeren en jongvolwassenen die geen baan hebben en in een kwetsbare positie verkeren lopen een hoger risico om betrokken te raken bij criminaliteit. Dat geldt vooral voor jongeren die dreigen af te glijden of al eens eerder de fout in zijn gegaan. Negen gemeenten zetten daarom extra in op interventies die jongeren of jongvolwassenen helpen met het vinden en behouden van een baan. In totaal hebben 251 deelnemers aan Preventie met Gezag-interventies een baan gekregen.

- De gemeente Den Haag heeft met Preventie met Gezag een extra impuls gegeven aan de casemanagers in de gemeente. Door twee extra fte konden tot en met 31 januari 2024 32 jongeren worden begeleid. Ook heeft deze gemeente een banenmarkt voor de doelgroep georganiseerd.

- De domeinoverstijgende interventie Integrale Persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid wordt in het kader van Preventie met Gezag nu in drie gemeenten ingezet. Twee andere gemeenten gaan er binnenkort mee starten.
- Voor jongeren die al neigen naar een criminele carrière is het extra belangrijk dat zij kansen krijgen op betaald werk. Het Arnhemse Prospect 4 Cash, waarin wordt samengewerkt met jongerenwerk en werkgevers, zet daar stevig op in. Deze interventie helpt jongeren tussen de 16 en 21 jaar bij het krijgen van een baan, stage of opleiding.

Persoonlijke en psychologische ontwikkeling

Het is belangrijk om de persoonlijke ontwikkeling en weerbaarheid van jongeren in kwetsbare posities te vergroten. Helemaal als deze jongeren leven met een licht verstandelijke beperking of andere psychische problematiek. Een 'antisociale persoonlijkheidsstoornis' is bijvoorbeeld een bewezen risicofactor voor delinquent gedrag en daarmee voor rekrutering door of ingroei in de (georganiseerde) criminaliteit. Problematisch en grensoverschrijdend gedrag kan zich al op jonge leeftijd manifesteren. Het vroegtijdig signaleren ervan maakt het mogelijk kinderen naar passende hulp te begeleiden.

- In Groningen wordt op vijf kinderdagopvanglocaties en vier basisscholen gewerkt met een screeningsmodel. Dat heeft ertoe geleid dat meerdere kinderen zijn doorverwezen naar specialistische hulpverlening.

- Voor kinderen onder de 12 jaar wordt onder meer de sociaal cognitieve gedragsinterventie Alles Kidzzz ingezet. Dit is een door het NJI erkende effectieve individuele ('op-maat') interventie. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat deze interventie leidt tot minder reactieve en proactieve agressie. In twee gemeenten verdeeld over 14 scholen zijn 25 kinderen voor Alles Kidzzz aangemeld.
- Voor jongeren van 12 tot en met 18 jaar is de door het NJI erkende, wetenschappelijk effectief bewezen gedragsinterventie Alleen Jij bepaalt Wie je Bent (AJB) beschikbaar. Uit effectonderzoek bleek dat deelname aan AJB het plegen van delicten voorkomt en vermindert. AJB-deelnemers komen twee keer minder vaak in contact met de politie en worden drie keer minder vaak veroordeeld voor een misdrijf dan jongeren uit een controlegroep. Deze interventie werd al langer ingezet in gemeenten met het oog op de preventieve aanpak van high impact crimes. Met Preventie met Gezag zijn nu verdeeld over scholen in zes gemeenten 576 jongeren extra aangemeld voor deze interventie.

De juiste hulp op verschillende niveaus

Bij de preventieve aanpak van jeugdcriminaliteit worden jongeren op verschillende niveaus begeleid.

1. Positieve ondersteuning

Kinderen en jongeren hebben een goed voorbeeld en positieve dagbesteding nodig. Daarom zetten gemeenten zoals Zaanstad extra in op onder andere jongerenwerk op school of een (extra) jongerenlocatie in de wijk.

2. Intensieve begeleiding op meerdere leefgebieden

Sommige jongeren hebben intensievere ondersteuning nodig, omdat zij bijvoorbeeld ernstig risicogedrag laten zien of al eerste criminele klussen hebben uitgevoerd. Hiervoor worden zeer specialistische en intensieve vormen van jongerenwerk of begeleiding ingezet, waarbij één coach aandacht heeft voor meerdere beschermende factoren tegelijkertijd, zoals school en werk. In totaal zijn er 106 jongeren verdeeld over vijf gemeenten begeleid door specialistische jongerenwerkers of mentoren.

3. Specialistische aanpak

De jongeren, jongvolwassenen en families die al verder zijn doorgroeid in de criminaliteit hebben een specialistische benadering nodig. Op deze doelgroep zetten gemeenten in met onder andere persoonsgerichte aanpakken, re-integratietrajecten en familieaanpakken.

Sociale netwerk

Uit meerdere onderzoeken blijkt dat het sociale netwerk van een jongere één van de meest belangrijke risico- of beschermende factoren is voor toekomstig crimineel gedrag. Jongeren groeien vaak via vrienden of familie door in de georganiseerde criminaliteit. Het is belangrijk dit tegen te gaan en problematisch gedrag vroeg op te sporen.

- Veel gemeenten zetten met Preventie met Gezag extra in op een aanpak op straat. Samen zetten zij 13 (fte) straatcoaches in en 18 (fte) boa's. Deze boa's voeren controles uit en hebben tegelijkertijd een belangrijke signalerings- en doorverwijsfunctie. Zo wordt ook de ketensamenwerking versterkt. In totaal hebben de boa's voor 166 officiële waarschuwingen en 73 doorverwijzingen naar Halt gezorgd.
- Boa's en straatcoaches vormen samen met wijkagenten, jongerenwerkers en andere professionals de ogen en oren op straat. Samenwerking is hierbij cruciaal. In Schiedam is er daarom een gezamenlijke training georganiseerd voor jeugdboa's, jongerenwerk en politie over contact met jongeren volgens de methode straatcontract.
- Ook is het belangrijk voor jongeren om op te groeien in een veilige omgeving. Daarom zetten drie gemeenten in op de aanpak van overlast en leefbaarheid in de wijk. In Amsterdam zijn twee Wijk Actie Teams actief voor bewoners die zich zorgen maken over de veiligheid in de buurt door onder andere drugsgebruik en handel, overlast, verloedering of afglijdende jongeren. De teams bestaan uit mensen

van de politie, de gemeente en een woningcorporatie en zitten midden in de wijk. Deze organisaties voelen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor het oplossen van de ervaren problemen.

- Naast de invloed van vrienden (op straat en in de wijk), speelt ook de familie een belangrijke rol in toekomstig crimineel gedrag. Meerdere gemeenten zetten daarom extra in op vormen van een integrale familieaanpak. In Tilburg zijn 25 gezinnen in zo'n aanpak betrokken, waarvan er nog 14 in intensieve begeleiding zitten.
- In Lelystad begeleidde de gemeente 10 gezinnen van opgepakte jongeren, door na een politie-inval hulp en ondersteuning te bieden aan achtergebleven ouders, broertjes en zusjes.
- Nog eens vier gemeenten zijn recent gestart met een familieaanpak of onderzoeken hiervoor de mogelijkheden.
- Het is belangrijk om extra te investeren in de capaciteiten van ouders om hun kinderen te helpen op het rechte pad te blijven. In één gemeente is bijvoorbeeld vanuit het jongerenwerk bijgedragen aan ouderavonden op scholen. Zes gemeenten gaan voor dit soort ondersteuning van ouders lokale plannen ontwikkelen.

Samenwerking tussen zorg en veiligheid

Om problemen vroegtijdig te kunnen signaleren en jongeren die problematisch of crimineel gedrag vertonen te kunnen doorverwijzen naar de meest passende hulp, is een goede samenwerking tussen alle partners binnen het zorg- en veiligheidsdomein cruciaal. Meerdere gemeenten werken op basis van (nieuwe) wetenschappelijke inzichten aan de doorontwikkeling van hun lokale persoonsgerichte aanpak.

- In zeven gemeenten zijn er bij elkaar 18 extra regisseurs ingezet en zijn er 230 jongeren aangemeld voor een persoonsgerichte aanpak.
- In Utrecht is een proeftuin multidisciplinair toezichtteam (MDT) gestart om de persoonsgerichte aanpak (PGA) te versterken. PGA-experts van de gemeente vormen samen met reclasseringswerkers en informele betrokkenen een ‘kernteam’ rondom een jongere, óók als er (nog) geen sprake is van een justitiële titel. Door deze integrale manier van werken kan de gemeente jonge aanwas en doorgroeiers in de drugs-criminaliteit (en specifiek plofkrakers) nog beter begeleiden.
- In Breda is er een nieuw multidisciplinair schakelteam ingericht dat belangrijke signalen over jongeren bespreekt en ze begeleidt naar de meest passende hulpverlening. In de eerste zeven maanden zijn al 44 jongeren aangemeld en trajecten uitgezet.
- Ook in Leeuwarden wordt er samengewerkt in een ‘multi-team’. Van daaruit zijn er nu 46 jongeren aangemeld voor screening en triage.

Criminaliteit en re-integratie

Aanwezigheid van criminaliteit in de wijk en eerder crimineel gedrag zijn belangrijke risicofactoren voor jeugdcriminaliteit. Daarom wordt er geïnvesteerd in de justitiële functies in de wijk en in nazorg en re-integratie. Daarbij wordt geprobeerd aan te sluiten op de (lokale) plannen van partners en worden nieuwe innovatieve werkwijzen ontwikkeld. Zo kan de aanpak van multiproblematiek en van criminele structuren in de wijk worden versterkt.

- Om te voorkomen dat jongeren afglijden in de (zware) criminaliteit is er een integrale en persoonsgerichte manier van werken nodig. Het doel van wijkrechtspraak is om effectief bij te dragen aan het oplossen van uiteenlopende, meervoudige problemen van mensen in wijken. Daarmee wordt ook de veiligheid, de leefbaarheid en het maatschappelijk welzijn in die wijken verbeterd, zodat de criminele voedingsbodem wordt weggenomen. Het aantal wijkrechtspraaklocaties en zaken breidt daarom uit. Op dit moment is er wijkrechtspraak in zes gemeenten (Rotterdam, Amsterdam, Eindhoven, Tilburg, Den Haag en Heerlen).
- De reclassering heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de lokale integrale aanpakken en de wijkrechtspraak en heeft in 2023 coördinatoren per arrondissement aangesteld. Enerzijds zijn die coördinatoren aanspreekpunt voor de gemeenten (in het arrondissement), anderzijds maken ze de lokale inzet van de reclassering mogelijk. Daarmee zijn zij een belangrijke schakel tussen het sociaal en justitieel domein.

- De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) beschikt over de deskundigheid om vanuit een pedagogische invalshoek een cruciale bijdrage te leveren aan het veilig en kansrijk opgroeien van kinderen. De RvdK zet binnen Preventie met Gezag met een intensivering van zijn kerntaken en versterkte landelijke kennisdeling in op de aanpak van criminaliteit in de wijk. Ook zorgt de raad voor nauwe aansluiting bij de lokale partners, bijvoorbeeld via deelname aan lokale multidisciplinaire overleggen. Dit doet de RvdK op dit moment onder andere door het aanstellen van casusregisseurs Preventie met Gezag in de geprioriteerde wijken. Ook wordt lokale kennis en expertise landelijk bij elkaar gebracht om actief en duurzaam te blijven ontwikkelen.
- De politie is in alle gemeenten actief betrokken bij de lokale aanpak. Er wordt ingezet op het versterken en intensiveren van het reguliere politiewerk, met een focus op de doelgroep jongeren die het risico lopen met criminaliteit in aanraking te komen of al de eerste kleine stappen daarin hebben gezet. Het signaleren en delen van zorgen over jongeren met betrokken partners versterkt de informatiepositie en draagt bij aan de integraliteit van de aanpak. Zo is in een gemeente de aanstelling van een jeugdagent onderdeel van een integrale aanpak met wijkagenten, straatcoaches, docenten, jongerenwerkers, sporttrainers en sociale ondernemers.
- Het OM draagt bij aan de aanpak door daadkrachtig op te treden tegen normoverschrijding, door het stellen van grenzen en het scheppen van kaders. Door in samenwerking met de politie in te zetten op de ontwikkeling van een informatie gestuurde werkwijze

wordt goed zicht verkregen op de ondermijnende criminaliteit in de wijk. Hierdoor kan opsporing en vervolging gericht in worden gezet. Dit vraagt ook maatwerk en een goede samenwerking en afstemming met partners, ook uit het sociaal domein. Hierbij worden de bestaande structuren benut en voorzien van kwaliteitsimpulsen, maar wordt ook aandacht besteed aan het lokaal introduceren van een nieuwe werkwijze of een nieuwe aanpak die bij succes breder kan worden ingezet. Concrete voorbeelden zijn de ontwikkeling en het gebruik van het uitgebreid sociaal verhoor, een specifieke aanpak op dealers in de wijk en het faciliteren van direct contact met een jeugdwerker van de gemeente na heenzending vanaf het politiebureau. Elk arrondissementsparket heeft een multidisciplinair 'kernteam Preventie met Gezag.' Elk kernteam is samengesteld en ingericht op basis van de lokale behoeften en problematiek in de wijk. De lokale expertise en kennis wordt periodiek samengebracht in een intern landelijk platform, met als doel de bijdrage van het OM aan Preventie met Gezag door te ontwikkelen en verder te brengen.

Re-integratie

Inzet op re-integratie helpt voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen recidiveren en verder doorgroeien in de criminaliteit.

- De jeugdreclassering heeft een aanpak ontwikkeld voor de zogeheten verharde doelgroep. In deze aanpak worden jongeren een jaar lang intensief begeleid. Repressie en het opbouwen van een goede relatie gaan hierbij hand in hand. Drie gemeenten zitten in de uitvoerings- of opstartfase, nog eens vier gemeenten gaan er in 2024 mee aan de slag.
- Rotterdam zet met Preventie met gezag extra in op de totaalaanpak nazorg detentie. Al voor de uitstroom uit detentie werken intensieve jongerencoaches samen met jongeren aan complexe hulpvragen, op meerdere leefgebieden. Tot 1 januari 2024 zaten 31 (ex)gedetineerde jongeren tussen de 16 en 27 jaar in een dergelijk traject.
- Verschillende gemeenten werken al met een re-integratie-officier die jongeren op verschillende leefdomeinen begeleidt. Onderzoek naar de werkwijze van de re-integratieofficier (ECORYS, 2022) toont aan dat deze op korte termijn bijdraagt aan een verminderd risico op recidive. Op dit moment zijn er re-integratieofficiëren actief in vier PmG-gemeenten en zijn twee gemeenten van plan om er binnenkort mee te starten.

Praktijkverhaal

‘Alle neuzen dezelfde kant op’

Projectleider Selma Kuijpers van het Zorg- en Veiligheidshuis Parkstad legt het voordeel van de Integrale Jeugd Aanpak Parkstad uit: “We begrijpen elkaar beter en weten waar we mee bezig zijn. In plaats van losse acties per partner of gemeente, die zich soms zonder dat ze het van elkaar weten op dezelfde jongere richten, komen nu alle neuzen dezelfde kant op te staan. Dat zorgt er ook voor dat we allemaal onze capaciteit beter kunnen benutten.”

[Lees hier het artikel](#)

Colofon

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door het ministerie van Justitie en Veiligheid.
Juni 2024

Contact?

Postbus: preventiemetgezag@minjenv.nl